

Gemeente van Christus,

Laatst zat ik in de trein. De trein stond stil, er was geen machinist en we moesten wachten tot er iemand zou komen. Achter mij hoorde ik iemand zeggen: 'als die kerel niet snel komt zouden ze hem het mes op de keel moeten zetten'. Een reactie waar je van schrikt, primair, emotioneel, wraakzuchtig.

Misschien kent u ook de discussies in het gezin, op school. Bij ons kwamen ze in ieder geval regelmatig terug. Een kind wordt gepest. Wat doe je dan? Terugslaan, iemand helpen assertief te reageren? Of juist niet? Wat werkt en wat is goed? Kun je, mag je, geweld met geweld bestrijden?

Vandaag kijken we naar de ontknoping van het verhaal van Esther. Het boekje eindigt in feeststemming. Verdriet verandert in vreugde, rouw verandert in feest. Dat is de grote lijn van het verhaal, en ook de uitleg waarom de joden jaarlijks dat vrolijke Poerimfeest vieren.

En toch is het niet helemaal een verhaal met een happy end, een 'eind goed al goed'. Er zitten ook nogal rauwe randjes aan, waar je bij blijft haken.

De koning beslist ten gunste van Ester, van haar volk. Maar die brieven waarin staat dat de joden aangevallen en uitgeroeid mogen worden zijn al uitgegaan. En dat besluit kan niet worden teruggedraaid. Het gaat hier om de spreekwoordelijk geworden wet van Meden en Perzen. Zo'n wet kan niet worden herroepen. Dus moet er een andere route gezocht worden. Eentje die ons tegen de borst stuit. De joden mogen worden aangevallen, dat besluit blijft staan. De oplossing is dan dat de joden zich mogen verdedigen, twee dagen lang. Maar later klinkt ook het woord wreken. We hebben niet dat hele hoofdstuk gelezen, misschien hebt u er thuis wel naar gekeken. Het gaat er nogal bloederig aan toe. De zonen van Haman worden uitgemoord, de joden zaaien angst en verderf, het gaat over meer dan 75.000 doden.

Een ontknoping met zwarte randjes. Waarom is dit nodig, denk je toch als je dit leest. Waarom kon dit niet anders worden opgelost?

Allerlei verklaringen doen de ronde, hoe je tegen dit geweld kunt aankijken. Een van de inzichten bijvoorbeeld is dat dit verhaal van Ester niet op zichzelf staat maar in feite de ontknoping is van een verhaal dat veel verder terug gaat. Een verhaal dat wordt verteld in het boek 1 Samuël. De strijd tussen koning Saul en koning Agag, koning van de Amelekieten. Haman, een van de hoofdpersonen in het boek Ester, wordt nadrukkelijk geïntroduceerd als nakomeling van die koning Agag. Haman, zoon van Hammedata, zoon van Agag. En dat volk van de Amelekieten staat in die oude verhalen symbool voor het kwaad, voor de vijand van het joodse volk. Ze vielen het joodse volk in de woestijn al eens in de rug aan, en Saul krijgt de opdracht het volk te vernietigen. Saul gaat daar een eind in mee maar hij laat koning Agag in leven. En nu staat Haman op, nakomeling van Agag, om terug te slaan tegen de joden. En nu volgt de echte ontknoping, en delft Haman toch het onderspit, en het joodse volk overwint.

Het is interessant om dat verband te zien, en tegelijkertijd is dat geen antwoord op die vragen naar al dat geweld. Het wordt er misschien alleen maar lastiger op, want er komt zo alleen maar meer geweld in beeld.

Wat mij helpt in het nadenken over dit geweld, hoe we dat kunnen plaatsen in zo'n Bijbelverhaal, zijn twee dingen.

Het eerste is dat we dit verhaal van Ester niet moeten lezen als een boek met voorschriften, leefregels. Het boek vertelt een verhaal, en dit verhaal speelt zich af in een bepaalde tijd en cultuur, en allerlei mensen met hun eigen karakters en goede maar ook onhebbelijke eigenschappen spelen er een rol in. Dat is de kracht van een verhaal, daarmee komt het dichtbij, kunnen we ons er in herkennen, ons identificeren soms. Dat er geweld in dit verhaal voorkomt is in die zin helemaal niet zo vreemd. Zulk geweld was aan de orde van de dag *in die tijd*.

Ik sta heel even stil nu bij *'in die tijd'*. En hoe is het dan nu, in onze tijd? Denk aan de grote wereldleiders van onze tijd, zijn dat toonbeelden van vrede, van verzoening? Het kost niet veel moeite om de beelden op te roepen van de bloedige conflicten in onze tijd, we zien ze dagelijks op de televisie. Jemen, kinderen vermalen in een voortdurende strijd. IS. Aanslagen die niets te maken hebben met verdediging en wel degelijk met wraakzucht. We kunnen er niet om heen, als we eerlijk in die spiegel kijken, wraak en kwaad, blijkbaar met zulke stevige wortels dat we ze die niet weg krijgen, dat ze steeds weer boven komen. Ook, misschien in het klein, in onszelf, onze eigen primaire reacties, emoties.

Afgelopen week las ik nieuwsberichten over Frankrijk, waar demonstraties werden gehouden tegen opblaaierend antisemitisme. Onder andere ook in de gelederen van de befaamde gele hesjes, die opstaan tegen onrecht maar blijkbaar in hun slipstream zelf onrecht begaan. Het onrecht tegen het joodse volk heeft diepe wortels en ook dat krijgen we niet uitgeroeid.

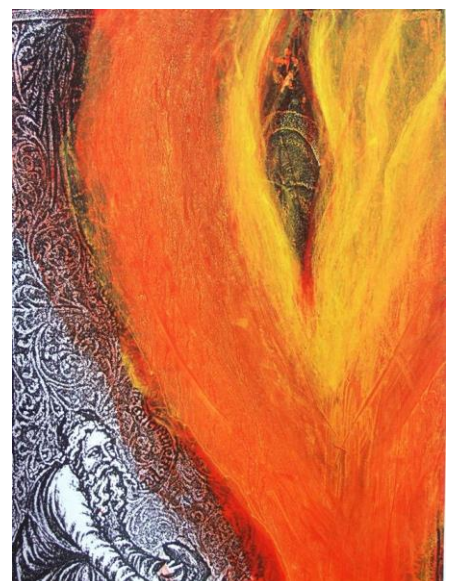
Dit zijn geen verklaringen om geweld in het verhaal van Ester goed te praten. Maar misschien is het verhaal juist wel extra realistisch doordat dit geweld benoemd wordt, niet verzwegen of weggepoetst. Daardoor wordt het verhaal des te meer een spiegel die ons bepaalt bij dat geweld dat er nog steeds is. Waar we iedere keer weer door worden geschokt, omdat we het niet uitgeroeid krijgen. Omdat we er soms zelf aan bijdragen, het vuurtje opstoken.

Het tweede dat mij dan helpt is te zien dat de Bijbel, en met name het verhaal van Jezus en wat daarna komt, ons wel degelijk een nieuw perspectief biedt. Een tegenverhaal, dat in dit boek van Ester ook wel zichtbaar wordt. Het verhaal van 'heb je naaste lief als jezelf', behandel een ander zoals je zelf behandeld wilt worden. Het alternatief voor oog om oog, tand om tand. Ik geloof ook dat er wat dat betreft een ontwikkeling is binnen de boeken van de Bijbel zelf. Dat de grondtoon echt dat verhaal van hoop is, van bevrijding. Zodat we feest kunnen vieren, omdat verdriet is omgekeerd in vreugde, ook al ligt de grond soms bezaaid met scherven.

Even weer uitzoomen, naar het hele boek Ester. Vandaag ronden we die serie lezingen af. Wat kunnen we meenemen, als we het hele verhaal nog eens beschouwen?

Ik wil nog iets zeggen over verborgenheid. Ester, verborgen, het kwam al even ter sprake. Een van de unieke kenmerken van dit Bijbelboek is dat de naam van God niet wordt genoemd. God is verborgen. Wat betekent dat? Gaat dit verhaal wel over God en hoe dan?

Ik moest denken aan een Oostenrijkse schilder, Arnulf Rainer, die een aantal kunstwerken heeft gemaakt waarin hij met deze vragen speelt. Overschilderingen, heten ze. Wat hij doet is letterlijk overschilderen. Hier bijvoorbeeld, heeft hij een bestaande afbeelding van de brandende braamstruik, uit een 14^e eeuwse Bijbel, grotendeels overgeschilderd in felle kleuren.

Het idee daarachter is dat bedekken van iets nieuwsgierig maakt en dat er iets tot leven wordt gebracht, wordt onthuld dat er eerder niet was.

Stel u had deze Bijbel doorgebladerd, grote kans dat u redelijk gedachtenloos verder gegaan was naar de volgende afbeelding. God bij de brandende braambos, dat plaatje kennen we. Maar nu in deze versie: nu kunnen we onze ogen niet afhouden van die oranje vlakken. En we willen weten wat er onder zit. We proberen er doorheen te kijken. Misschien roept het irritatie op: nu willen we zien wat er onder zit, waarom heeft die rare schilder net hieroverheen geverfd?

Het is een psychologisch effect, net zo als dat ik zou zeggen: vandaag mag je niet meer aan dit boek van Ester denken. Hoe harder je je best doet om ergens niet aan te denken, hoe harder juist die gedachten boven komen.

Wat de kunstenaar doet is niet alleen vanwege een psychologisch principe, hoe het op ons uitwerkt. Voor hem liggen er ook theologische en bijbelse principes aan ten grondslag. Hij wil overbrengen dat God vaak voor ons verborgen blijft. Soms vangen we een glimp op, zoals hier net tussen die vlammen door, soms voelen we ineens de warmte van zijn aanwezigheid, maar soms zijn we vooral op zoek. De bijbelse verhalen voeden en prikkelen ons daarin maar onthullen God niet altijd op zo'n manier dat we hem precies zouden kunnen uittekenen. God laat zich niet vangen in een vaststaand beeld.

Dit is precies wat er gebeurt als we nadenken over het boek Ester. Waar is God? Tussen de regels door voel je dat dit verhaal ook over God gaat. En zeker achteraf kun je misschien zeggen: wat hier gebeurde was geen toeval, dit past in een groter verhaal dat God met mensen gaat.

Zo herkenbaar. Wanneer kunnen wij nu precies aanwijzen waar God is? Onderscheiden tussen goed en kwaad, tussen wat van God komt of wat daar juist tegenin gaat. Soms duiden we het achteraf. Soms ervaren we het ineens heel sterk, als een vonk, een glimp, een hemel die opengaat. Vaak ook niet. En het is best bijzonder dat er een Bijbelboek is waarin datzelfde gebeurt. Daarin komt dat oude boek ineens heel dichtbij onze eigen ervaringen, vragen misschien ook. En tegelijkertijd laat het boek ook iets zien dat je misschien niet teveel moet blijven hangen in dat zoeken, dat vragen. Wat Ester doet, daarbij geholpen door anderen, onder andere Mordechai, is opstaan, moed tonen. Doen wat goed is, wat goed lijkt. En precies daarin wordt dan misschien juist ook wel iets van God zichtbaar.

In die zoektocht naar God gaat het over geloof. Geloof en vertrouwen dat inderdaad, onder die oppervlakte, God aanwezig is. Op een manier die we niet altijd zien, maar waar we toch door aangetrokken blijven, om het te ontdekken, om er houvast aan te ontlenen. Daarom komen we hier in de kerk bij elkaar, om te ontdekken wat er voor ons te vinden is, in die verhalen, en in het samenzijn. En precies daarom kan er ook een kindje gedoopt worden. Je kind laten dopen is een stap in geloof. We hebben nog geen idee hoe dit leven van de kleine Jayden eruit zal gaan zien. Hoe Gods naam verbonden zal zijn aan zijn leven, wat er van God zichtbaar zal worden. Dat is verborgen. En toch wordt hij gedoopt. Omdat zijn ouders geloven, en wij met hen, dat er meer is dan we op het eerste gezicht zien. Dat er iets te ontdekken is, iets van God en Gods liefde, liefde die ons leven omvat. Een verhaal van hoop, dat we uiteindelijk niet overgeleverd zijn aan kwaad en geweld, dat er een ander verhaal is, van liefde en vrede. Dat wij in dat verhaal geworteld mogen zijn. Dat in ons leven iets van die liefde aan het licht mag komen, glimp van God.

Amen